

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Мараховська О. П., Твердохліб Т. С.	
Формування готовності до навчання в умовах інклюзії учнів з нормотиповим рівнем розвитку засобами образотворчого мистецтва	158
Маркіна Н. В.	
Музикотерапія як засіб гармонійного розвитку молодших школярів	162
Масюк О. М., Сінопальнікова Н. М., Титаренко Л. І.	
Формування математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами	166
Шпачинський Д. В.	
Інклюзивне навчання як організаційно-педагогічна умова соціальної адаптації учнів з дитячим церебральним паралічем	169
Абдулкадір Кабадай	
Аналіз поглядів учителів дошкільної освіти на інклюзивне навчання	173
Сіссель Соллід	
Надання повноважень як концепт у спеціальній освіті	177
Секція IV	
Інновації в освіті	181
Батукова Л. А.	
Формування психологічних компетентностей як складової професіоналізму педагогів НУШ	181
Бирко Н. М.	
Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення	184
Ван Ціхуей, Май Вень, Ян Ян	
Використання комп'ютерних технологій у системі вищої музичної освіти	188
Григораш О. В.	
Особливості інноваційного середовища закладу загальної середньої освіти	192
Грицай Н. Б.	
Використання технології «майстерня» у підготовці майбутніх учителів природничих наук	195
Загорська І. О.	
Формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови	198
Кабанська О. С., Парфьонова О. В., Пліс В. П.	
Використання медіазасобів у викладанні філологічних дисциплін здобувачам вищої освіти	202
Кислова М. А.	
Використання нових технологій при викладанні дисципліни «дискретна математика»	205
Лісовенко Г. В.	
Спільна аналітична діяльність учасників освітнього процесу в управлінні уроком	210

молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями. Із метою реалізації змістового напрямку формування математичної компетентності учнів молодшої школи, які мають означені порушення, слід зміщувати акценти на проведення досліджень об'єктів, з'ясування наявних і прихованих зв'язків між ними. Методичним напрямом охоплюються спеціальні методики навчання, методи і прийоми навчальної роботи зі здобувачами освіти, передбачається їхня робота в групах, залучення до рухової активності, виконання комплексу вправ для розвитку дрібної моторики. Встановлено, що реалізуючи ці напрями, необхідно враховувати індивідуальні особливості означеної категорії школярів. Ці особливості полягають у труднощах при опануванні відповідним до віку рівнем абстракції понять, термінами, схемами, при сприйнятті і усвідомленні складних програм математичної діяльності. Також до специфіки навчальної діяльності здобувачів освіти молодшої школи з відхиленнями у розвитку мовлення віднесено недостатній розвиток комунікативних навичок.

Список використаних джерел

1. Гаврилова Н.С. Особливості засвоєння математичних знань молодшими школярами з порушеннями мовленнєвого розвитку: дис. канд. психол. наук: 19.00.08 / Інст. спец. педагогіки АПН України. Київ, 2004. 212 с.
2. Державний стандарт початкової освіти, 2018. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
3. Сінопальнікова Н. М. Особливості логіко-математичного розвитку дітей з вадами мовлення *Педагогіка здоров'я* : зб. наук. праць: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2016. С. 705-708.
4. Тарасун В.В., Гаврилова Н.С. Особливості навчання математики молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007. 268 с.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА УМОВА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Шпачинський Д. В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті представлено особливості інклюзивного навчання як альтернативної умови соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами, розглянуто актуальні питання для вирішення цієї проблеми, а також запропоновано рекомендації щодо забезпечення сприятливих умов для успішної адаптації учнів із дитячим церебральним паралічем.

Ключові слова. *Інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, соціальна адаптація, учні з дитячим церебральним паралічем.*

The article presents the features of inclusive education as an alternative condition for social adaptation of children with special educational needs, considers topical issues to address this problem, and offers recommendations for providing favorable conditions for successful adaptation of students with cerebral palsy.

Key words. *Inclusive education, children with special educational needs, social adaptation, students with cerebral palsy.*

У сучасному суспільстві досить гостро постає завдання осмислення та пізнання нових педагогічних завдань та проблем, створення нової філософії освіти. Саме на цій основі має формуватися нова система виховання та освіти, у центрі якої – дитина, у тому числі й дитина з особливими освітніми потребами.

Соціальна адаптація дитини з особливими освітніми потребами передбачає оволодіння навичками пізнавати життя, навчитися жити та контактувати з іншими людьми. Однак усе це неможливо без активної діяльності соціальних та психологічних служб.

Актуальність проблеми формування соціальної адаптації учнів з особливими освітніми потребами зумовлена багатьма причинами.

По-перше, діти з особливими освітніми потребами в умовах сучасного українського суспільства не мають почуватися неповноцінними через відсутність можливості повномасштабної участі в різноманітних сферах життя. Юридично вони мають увесь комплекс прав і можливостей, гарантованих їм Конституцією і відповідними законами України. Водночас через особливості психофізичного здоров'я діти досить часто не можуть повноцінно скористатися гарантованими їм правами та свободами. У зв'язку з цим одним із головних завдань сучасної педагогіки й має стати ефективна підготовка учнів з особливими освітніми потребами до повноцінного життя в суспільстві.

По-друге, необхідність у повноцінній соціалізації дітей з особливими освітніми потребами актуальна не тільки для самих дітей, але й для суспільства, в яке вони інтегруються. Як відомо, обмежена у певній сфері людина (в означеному випадку – психофізичній активності) за законом компенсації можливостей, обов'язково прагне до гіперкомпенсації у тій сфері, яка для неї в даній ситуації доступна.

По-третє, досить важливою проблемою є повноцінне входження осіб з особливими освітніми потребами до соціального і виробничого середовища, сімейного життя тощо. У сучасних закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) замало акцентується увага на проблемах такого характеру і такого рівня труднощів. Уважаємо, що це одна із найсуттєвіших причин багатьох проблем названої категорії молодих людей після закінчення школи [1].

Аналіз наукової літератури стверджує, що проблема здобуття освіти дітей з особливими потребами перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних учених: В. Андрущенко, М. Ярмаченка, Е. Андрєєвої, В. Бондаря, В. Синьова, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Н. Сабат, Є. Ярської-Смирнової,

О. Акімової та ін. Водночас існує гостра необхідність її подальшої розробки, зокрема щодо впровадження інклюзивного навчання.

Інклюзивне навчання розглядаємо як одну з умов ефективної соціальної адаптації дітей, які мають особливі освітні потреби. Адже європейська практика свідчить, що більшість із таких учнів можуть навчатися в ЗЗСО за моделлю інклюзивної освіти, яка передбачає надання якісних освітніх послуг школярам із особливими потребами у звичайних класах (групах) ЗЗСО за умови відповідної підготовки вчителів і підтримки сімей.

Ефективність процесу адаптації учнів із дитячим церебральним паралічем (далі – ДЦП) в умовах ЗЗСО залежить від особливостей їхнього психофізичного розвитку, від їхніх уявлень про власні можливості, а також від зовнішніх чинників, зокрема, наскільки сприятливими є умови соціального середовища [3].

Результати наукових досліджень (О. Романенко, Л. Ханзерук, О. Чеботарьової, А. Шевцова, Л. Шипіциної та інших) свідчать про те, що проблема адаптації дітей з ДЦП в умовах ЗЗСО на сьогоднішній день є досить актуальною.

На нашу думку, у школі з інклюзивним навчанням необхідно забезпечити такі сприятливі умови для успішної адаптації означеної категорії учнів:

1. Проведення профілактичної роботи з дітьми з ДЦП.

Вчасно й успішно проведена превентивна робота сприятиме адаптації учнів у новому класі. У практиці інклюзивної освіти цю роботу може здійснювати практичний психолог. Зокрема, діагностувати рівень готовності майбутнього учня до школи, консультувати батьків дитини з ДЦП щодо її вікових особливостей, готовності до школи, проблеми адаптації до нового закладу, спілкування з однокласниками, виховання та його впливу на процес адаптації дитини тощо.

2. Формування психологічної та моральної готовності учнів з типовим розвитком до спільного навчання з однокласниками з ДЦП.

Дуже важливо, щоб діти з типовим розвитком позитивно сприйняли учня з особливими освітніми потребами. Необхідно, щоб фахівці (класний керівник, соціальний педагог, практичний психолог) підготували їх до зустрічі з дитиною з ДЦП, оскільки школярі з типовим розвитком не завжди можуть адекватно реагувати на поведінку і дії такого учня. Важливо, щоб діти зрозуміли, як себе поводити з школярем із ДЦП, яку надавати посильну допомогу, усвідомили, що такий учень має такі ж інтереси, цінності, як і вони.

3. Формування інклюзивної компетентності педагогів.

І класний керівник, і вчителі-предметники можуть бути психологічно і методично не готовими до роботи в класі з інклюзивним навчанням. У результаті це може призвести до дезадаптації учня з ДЦП.

4. Урахування індивідуальних особливостей психофізичного розвитку школяра з ДЦП.

Для дітей з ДЦП характерними є порушення не лише рухової сфери, а також порушення мовлення, слуху, зору, інтелекту, особистості, емоційно-вольової сфери, які можуть значною мірою ускладнювати процес їхньої адаптації у новому класі.

5. Створення сприятливого соціально-психологічного клімату в класі та школі.

Учень з ДЦП має почувати себе комфортно, відчувати доброзичливе ставлення, підтримку однокласників та педагогів.

6. Залучення батьків до психолого-педагогічного супроводу дітей інклюзивного класу.

Важлива роль у формуванні колективу учнів інклюзивного класу належить батькам, як дітей з типовим розвитком, так і школярів з ДЦП. Батьки дітей з особливими освітніми потребами повинні бути активними учасниками процесу реалізації індивідуальної програми розвитку, тісно співпрацювати з усіма членами мультидисциплінарної команди.

7. Забезпечення доступності інклюзивного освітнього середовища.

ЗЗСО з інклюзивним навчанням, в якому навчаються діти з ДЦП, має бути забезпечений сучасним обладнанням і технічними засобами для навчання. У разі потреби приміщення повинні бути обладнані бильцями, пандусами, ліфтом чи підйомником для безперешкодного переміщення дітей у стінах школи. Варто забезпечити необхідний додатковий простір для вільного пересування учнів з ДЦП по класу, школі тощо [2].

Отже, інклюзивне навчання є важливою організаційно-педагогічною умовою соціальної адаптації учнів з ДЦП.

Соціальну адаптацію дитини з особливими освітніми потребами розглядаємо як цілісну систему взаємопов'язаних компонентів. Успішна реалізація такої системи вимагає розробки методичних рекомендацій для учителів ЗЗСО щодо забезпечення успішної адаптації учнів з ДЦП в умовах інклюзивного навчання.

Список використаних джерел

1. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод, посіб. Для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
2. Чопік О.В. Формування взаємин дітей з вадами опорно-рухового апарату із здоровими ровесниками в умовах інклюзивного навчання : *дис. ... канд. пед. наук* : 13.00.03. Київ., 2013. 247 с.
3. Шевцов А. Г., Романенко О. В., Ханзерук Л. О., Чеботарьова О. В. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі: методичні рекомендації фахівцям з організації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : *навч.-метод. посіб.* К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.